



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT



Šola za
HORTIKULTURO in
VIZUALNE UMETNOSTI
Celje



KONZORCIJ
BIOTEHNIŠKIH ŠOL
SLOVENIJE



Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Mojca SODIN, Barbara PAJK

HORTIKULTURA IN KRAJINA



Šola za
HORTIKULTURO in
VIZUALNE UMETNOSTI
Celje



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT



Šola za
HORTIKULTURO in
VIZUALNE UMETNOSTI
Celje



Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Hortikultura in krajina



Mojca Sodin, Barbara Pajk



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT



Naslov: Hortikultura in krajina
Izobraževalni program: HORTIKULTURNI TEHNIK
Modul: Oblikovanje in urejanje naravne, kulturne in urbane krajine
Sklop: Značilnosti naravne krajine, Značilnosti in ohranjanje kulturne krajine
Avtorici: Mojca Sodin, Barbara Pajk,
Strokovni/-a recenzent/-ka: Bernarda Reberšek Natek, univ. dipl. ing. kmetijstva
Lektor/-ica: Sergeja Jekl, prof. slovenščine

CIP – Kataložni zapis o publikaciji

ISBN

COBISS.SI

Celje, 2012

© Avtorske pravice ima Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

Gradivo je sofinancirano iz sredstev projekta Biotehniška področja, šole za življenje in razvoj (2008-2012).

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja, prednostna usmeritev: Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Vsebina tega dokumenta v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije. Odgovornost za vsebino dokumenta nosi avtor.

Ključne besede: hortikultura, krajina, naravna krajina, kulturna krajina, rastline

Povzetek

Učbenik Hortikultura v krajini je namenjen dijakom in dijakinjam izobraževalnega programa hortikulturni tehnik. V njem so zajete vsebine modula Oblikovanje in urejanje naravne, kulturne in urbane krajine. V okviru prvega sklopa Značilnosti naravne krajine se bomo seznanili s krajinami v Sloveniji, z značilnostmi naravne krajine ter pomenom ohranjanja narave, naravne kakovosti prostora in naravnih vrednot. Prav tako bomo spoznali pomen in vpliv naravne krajine na hortikulturno oblikovanje. V drugem delu učbenik obravnava značilnosti in ohranjanje kulturne krajine. Spoznali bomo značilnosti kulturne krajine, njena nacionalna območja prepoznavnosti in njeno dediščino, vpliv, ki ga ima krajina na hortikulturno oblikovanje, vlogo in pomen hortikulture pri varovanju kulturne krajine, pomen drevesne dediščine in skrb zanjo, značilne rastlinske vrste, ki so značilne za slovensko krajino, skrb za ohranjanje naravnih in kulturnih značilnosti v krajini.

KAZALO VSEBINE

1	Uvod - krajine v Sloveniji	1
2	Značilnosti naravne krajine	5
2.1	Pomen naravne krajine za hortikulturno oblikovanje	8
2.2	Prepoznavnost ekosistemov pri hortikulturnem oblikovanju	10
2.3	Vertikalna razslojenost vegetacije	12
3	Kulturna krajina	14
3.1	Uporaba značilnih krajinskih vzorcev pri hortikulturnem oblikovanju	16
3.2	Ohranjanje slovenske kulturne krajine	17
3.3	Vegetacija v kulturni krajini	18
3.4	Ukrepi za ohranjanje kulturne krajine	19
4	Viri in literatura	20

KAZALO SLIK

Slika 1:	Gozdna krajina	1
Slika 2:	Suhor pri Metliki	2
Slika 3:	Jovski pri Brežicah	2
Slika 4:	Pepin kraški vrt	2
Slika 5:	Hortikultura vpliva na izgled krajine	3
Slika 6:	Krajinske regije v Sloveniji	3
Slika 7:	Na podobo krajine vplivamo tudi s hortikulturnimi ureditvami	3
Slika 8:	Recikliranje materialov – vrt v plastičnih zabojčkih	4
Slika 9:	Tudi vrt v posodah se lahko zgleduje po krajini	4
Slika 10:	Skale, kamni, pesek akumulirajo toploto in jo nato oddajajo v okolico	4
Slika 11:	Škocjanske jame so vpisane na UNESCO-v seznam svetovne dediščine	5
Slika 12:	Naravno krajino srečamo v odmaknjenih in goratih območjih	6
Slika 13:	Rastišče avriklja (<i>Primula auricula</i>) na Donački gori je naša naravna dediščina	7
Slika 14:	Kraška gmajna jeseni	7
Slika 15:	<i>Primula carniolica</i> , kranjski jeglič	8
Slika 16:	Ptičja napajališča so pomembna sestavina sonaravnega vrta	8
Slika 17:	V vodnih ekosistemih lahko živijo le redke rastlinske vrste	8
Slika 18:	Čutni vrt	9
Slika 19:	Tloris čutnega vrta	9
Slika 20:	Lovrenška jezera	10
Slika 21:	Zelene stene	10
Slika 22:	Vrt z domišljijo	11
Slika 23:	Gozdni vrt je ustvarjen s posnemanjem gozdnega roba	12
Slika 24:	Pri pogozdovanju Krasa so imele pomembno vlogo ženske in otroci	14
Slika 25:	Samotna kmetija visoko nad Logarsko dolino	15
Slika 26:	Ljubljansko barje	15
Slika 27:	Voda v vrtu vedno pritegne različne organizme	16
Slika 28:	Cvetoči travnik v vrtu	16
Slika 29:	Kulturna dediščina v krajini	17
Slika 30:	Vrt in park ob samostanu Bistra	17
Slika 31:	Vegetacija je sestavni del kulturne krajine	18
Slika 32:	Sredozemski slani travnik pri Sv. Nikolaju	18
Slika 33:	Tradicionalna kulturna krajina	19

Spoštovane/i dijakinje in dijaki!

*»Prihodnost pripada tistim, ki verjamejo v lepoto svojih sanj.«
Eleanor Roosevelt*

S temi besedami začenjam, ker je lepo verjeti v svoje sanje in potem gledati, kako se uresničujejo. Področje hortikulture je tako zanimivo, obširno in podvrženo mnogim spremembam, da se za vsakogar najde nekaj čemur se je vredno posvečati. Prav je, da poznamo posebnosti, novosti, zanimivosti ter da se jim prilagodimo oziroma vemo o njih čim več. Spremembe v hortikulturi se dogajajo predvsem na področju novih sort, v tehnologijah pridelovanja rastlin, pojavljajo se novi trendi, spreminja in dopolnjuje se zakonodaja, vedno bolj skrbimo za naravo in okolje, sledimo trajnostnemu razvoju...

Tudi skrb za krajino, njeno varovanje ali pa ponovno oblikovanje degradiranih predelov je področje, ki nam vsem tistim, ki se ukvarjamo s hortikulturo, mora biti dobro poznano. Danes poseben pomen in pozornost posvečamo prostoživečim rastlinskim vrstam, ohranjanju naravnih izvorov rastlinskih vrst, ogroženim rastlinskim vrstam in trgovini z njimi, kar je urejeno z zakonodajo Evropske Unije (EU). Velik pomen posvečamo tudi strategiji ohranjanja biotske raznovrstnosti, rastline pa vedno bolj pridobivajo na pomenu tudi na področju zagotavljanja ugodne bivalne klime in zdravja.

Naše delo bo usmerjeno v pridobivanje znanj temeljnega pomena, vaša naloga pa je, da jih nadgradite in tako bo, seveda, prihodnost pripadala vam in vašim ciljem.

Želim vam veliko uspehov na poklicni, strokovni in življenjski poti,

Mojca Sodin

V gradivu, ki je pred vami, vas bodo spremljali naslednji kažipot. Sledite jim.

Spoznali boste ključne besede:



Ključne besede

Na takšen način bodo predstavljene zanimivosti:

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega

In na koncu bo vedno nekaj vprašanj in nalog za ponovitev:

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga

1 Uvod - krajine v Sloveniji

Spoznali bomo:

- pomen besede krajina in vse razlage ključnih besed, ki iz nje izvirajo,
- različne slovenske krajine in njihove pomembne krajinske vzorce,
- pomen ohranjanja krajinskih značilnosti in krajinske raznovrstnosti,
- pomen hortikulture pri ohranjanju prepoznavnosti krajine.



Ključne besede:

krajina, krajinske regije, krajinski vzorci, varovanje, upravljanje in načrtovanje krajine

Krajina

Pojem krajina ima več razlag.

» Pregledno ozemlje, ki ga oko zajame z enim pogledom (vizualni prostor).« (Urbanistični terminološki slovar, UI, 1975, 121)

» Krajina – poljubni izrez prostora.«

(<http://www.dkas.si/files/AGRA-predavanje%20Ogrin.pdf>)



Slika 1: Gozdna krajina

Vir: Sodin M., 2012

Krajinska pestrost

Za Slovenijo je značilna izrazita krajinska pestrost. Krajinske lepote Slovenije, njihovo raznolikost in značilnosti je potrebno ohranjati in varovati, saj so naša dediščina, ki so jo sooblikovali vsi naši predhodni rodovi in so pomembne za našo prepoznavnost. Krajine se spreminjajo in vsak od nas jih drugače zaznava. Onesnaževanje tal, vodnih virov, zraka, širjenje urbanih področij, opuščanje kmetijske rabe zemljišč, zaraščanje zemljišč, vnašanje tujerodnih rastlinskih vrst, upadanje biotske raznolikosti ipd. so problemi, s katerimi se srečujemo in ki tudi močno vplivajo na podobo krajine, v kateri živimo, hkrati pa povzročajo izgubo njene raznovrstnosti in skladnosti. S podpisom **Evropske konvencije o krajini** (http://www.arhiv.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/drugo/ekk_izvajanje_v_sloveniji.pdf) so se države zavezale, da bodo spodbujale varstvo, upravljanje in načrtovanje krajine.

Krajinske regije, krajinski vzorci

V Sloveniji razlikujemo pet osnovnih **krajinskih regij**, znotraj posamezne regije pa prepoznamo značilne **krajinske vzorce**, ki določajo podobo posamezne krajine.

Njivska krajina na gričevju v prepletu s travniki in gozdovi je krajina na sliki 2 in je primer značilnega **krajinskega vzorca**.

Takšne krajine se pojavljajo » na gričevju na Dolenjskem in v Beli krajini, v vzhodni Sloveniji in na Primorskem. Za te krajine sta značilna **prilagajanje kmetijske rabe nagnjenemu, valovitemu terenu s slikovitimi kulturnimi terasami in preplet**



*obdelovalnih površin s travinjem in z gozdom na legah z omejenimi možnostmi za obdelovanje. Na ta način so se oblikovali **mozaični**, praviloma zelo sestavljeni in doživljajsko pestri **krajinski vzorci**.*«

Slika 2: Suhor pri Metliki

Vir: <http://www.arhiv.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostor/pdf/crp/crp.pdf>

Prepoznavne krajine

Nekatera območja so zelo pomembna. Imajo prepoznavne krajinske značilnosti. Območja prepoznavnosti se delijo na nacionalno krajinsko pomembna prepoznavna območja in druga območja, ki so pomembna zaradi svoje kulturne in simbolne prepoznavnosti. Območje je lahko prepoznavno na državnem, regionalnem oz. v lokalnem obsegu. Govorimo tudi o **izjemnih krajinah Slovenije**. Izdelana so tudi podrobna pravila, kako je potrebno posamezne krajine ohranjati prepoznavne.

Med območja nacionalne prepoznavnosti spadajo tudi:

- Bohinj, Bled,
- Cerkniško polje, Goričko,
- Kras, Jovsi,
- Žička kartuzija in še 50 drugih.



Slika 3: Jovsi pri Brežicah

Vir: <http://www.kapele.si/>

Krajinarstvo in krajinska arhitektura

Krajinarstvo in krajinska arhitektura skrbita za ohranjanje tipičnih lokalnih krajinskih vzorcev in njihovo vključevanje v bivalni prostor, ki postane tako bolj atraktiven. Zelo pomembne pri tem postajajo tudi individualne potrebe posameznikov.

Krajina in hortikultura

Na celotni izgled krajine lahko močno vplivamo tudi na področju hortikulture, zato je prav, da vemo čim več o krajinah in da smo vsaj seznanjeni s tem, kako določene krajine ohranjamo prepoznavne in kako njihove potenciale vključimo v zasnovo vrta ali zelene površine.

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Pepin kraški vrt

Borut Benedejčič je na znani londonski vrtnarski razstavi (Chelsea Flower Show) pripravil predstavitev skromnega dvorišnega kraškega vrta, ki je odraz spoštovanja do narave in krajine, v kateri so taki vrtovi nastajali. Za vrt je prejel najboljšo oceno in zlato medaljo.

Slika 4: Pepin kraški vrt

Vir: http://www.hortikultura.si/default.asp?stran=pepa_slo

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga: V besedilu dokumenta Evropska konvencija o krajini, izvajanje v Sloveniji, ki se nahaja na:

http://www.arhiv.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/drugo/ekk_izvajanje_v_sloveniji.pdf

poiščite in razložite:

- naslednje strokovne pojme: krajina, varovanje, upravljanje in načrtovanje krajine,
- naštejete in opišite pet osnovnih krajinskih regij,
- razložite, kako krajine delimo na splošno.

Naloga: Na sliki 6 so prikazane razmejitve med posameznimi krajinskimi regijami. Katere krajinske regije so prikazane? Naštejete jih, poiščite fotografije, razložite značilnosti.



Slika 5: Hortikultura vpliva na izgled krajine

Vir: Sodin M., 2012



Slika 6: Krajinske regije v Sloveniji

Vir:

http://www.mzip.gov.si/fileadmin/mzip.gov.si/pageuploads/publikacije/krajina_druzba.pdf

Naloga: V urbani krajini imajo hortikulturene ureditve pomembno mesto, saj omogočajo stik prebivalcev z naravo, jo naredijo privlačno za bivanje in omogočajo kvalitetno življenje. Poiščite slike različnih slogov hortikulturenih ureditev in razložite, v katero krajino bi jih uvrstili.

Naloga: Zakon o ohranjanju narave v svojem 35. členu opredeljuje pojma **krajina** in **krajinska pestrost**. Poiščite razlago v zakonu in ju obrazložite.



Slika 7: Na podobo krajine vplivamo tudi s hortikulturenimi ureditvami

Vir: Sodin M., 2012

Naloga: V Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (SPRS) poiščite razlage nekaterih pomembnih pojmov in jih zapišite s svojimi besedami:

- **izjemna krajina, naravna kakovost krajine, krajinski vzorec, podeželje, zeleni sistem.**

(http://www.mzip.gov.si/fileadmin/mzip.gov.si/pageuploads/publikacije/sprs_slo.pdf)

Poiščite primere (fotografije) izjemnih krajin in krajinskih vzorcev iz različnih krajinskih regij Slovenije ter razložite njihove posebnosti.



Slika 8: Recikliranje materialov – vrt v plastičnih zabojčkih

Vir: Sodin M., 2012

Naloga: Na sliki 8 je prikazan postopek ozelenjevanja prostora – počivališča. Počivališče brez rastlin je puščeno. Pri ozelenjevanju se lahko poslužujemo tudi recikliranja različnih materialov. Lahko uporabimo stare plastične zabojčke in jih zasadimo z rastlinami. Na kakšen način bi še lahko reciklirali materiale v hortikulturi in tako varovali naravo? Naredite načrt ozelenjevanja prostora s pomočjo uporabe recikliranih materialov.

Naloga: Kadar pri gradnji in vzdrževanju zelenih površin in vrtov sledimo naravni in kulturni dediščini, pravimo, da delujemo sonaravno. Poiščite na naslovu:

http://www.hortikultura.si/default.asp?stran=pepa_slo
 tipične značilnosti kraške krajine. Zgledujte se po prikazanem primeru na tem naslovu in zabeležite v fotografiji in besedi značilnosti krajine, v kateri bivate.



Slika 9: Tudi vrt v posodah se lahko zgleduje po krajini

Vir: Sodin M., 2012



Naloga: Na sliki 10 je prikazana parkovna površina, ki je zaradi obilice cvetočih trajnic privlačna površina tudi za čebele in metulje. Poiščite, katere rastline privlačijo čebele in metulje. Narišite tloris svojega metuljnega vrta.

Skale, kamni in pesek akumulirajo toploto in jo nato oddajajo v okolico, zato dobro vplivajo na mikroklimo prostora. Ta je zaradi tega živalim in rastlinam prijaznejši.

Različne barve, strukture in vonj cvetja privlačno ter pomirjevalno delujejo tudi na sprehajalce.

Slika 10: Skale, kamni, pesek akumulirajo toploto in jo nato oddajajo v okolico

Vir: Sodin M., 2012

2 Značilnosti naravne krajine

Spoznali bomo:

- pomen besede naravna krajina in vse razlage ključnih besed, ki so z njo povezane,
- vlogo in pomen Unesca pri ohranjanju naravne in kulturne dediščine človeštva,
- pomen ohranjanja narave, biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot,
- pomen domačih rastlinskih in živalskih vrst in njihovih življenjskih prostorov,
- vpliv, ki ga ima krajina na hortikulturno oblikovanje.



Ključne besede:

naravna krajina, ohranjanje narave, naravna kakovost prostora, biotska raznovrstnost, ekosistemi, ogrožene rastlinske vrste, mednarodna klasifikacija zavarovanih območij, register zavarovanih območij, naravne vrednote

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



UNESCO in dediščina človeštva

Z nazivom UNESCO-va »**dediščina celotnega človeštva**« se ponašajo mnoge znamenitosti - tako naravne, kakor kulturne.

Na ta seznam so vpisane tudi nekatere naše znamenitosti.

Slika 11: Škocjanske jame so vpisane na UNESCO –v seznam svetovne dediščine

Vir: <http://www.delo.si/clanek/105592>

Naravna krajina

Naravna krajina ohranja veliko stopnjo naravne ohranjenosti brez človekovega vpliva, npr.:

- **Murska Šuma** – pragozd ob reki Muri,
- pragozd **Rajhenavski gozd**,
- **porečje Ljubljani**...

»Naravna krajina obsega dele zemeljskega površja, ki se kažejo v krajinski sliki kot izrazito naraven svet, v katerem teče razvoj po zakonih narave, brez človekovih posegov. Merilo stopnje naravnosti krajine je ohranjenost ekosistema, [...] pretežno naravno krajino večinoma oblikujejo **naravne kakovosti prostora**, ki izhajajo iz naravne ohranjenosti, biotske

raznovernosti in naravnih vrednot, ter so pomembne tudi za prepoznavnost Slovenije.«
(SPRS)

Primer naravne krajine



Za Kamniško-Savinjske Alpe je značilno veliko rastlinskih pasov in s tem tudi veliko rastlinskih vrst, smreka (*Picea abies*) prevladuje skupaj z macesnom (*Larix decidua*), saj sestavlja gozd do njegove zgornje meje, kjer se nadaljujejo drevesno-grmovni sestoji z ruševjem (*Pinus mugo*) in bogatim zeliščnim slojem, še višje pa so alpska travnišča. Na skalnatih področjih srečamo vegetacijo skalnih razpok. Za melišča je pri nas značilen avtohtoni alpski mak (*Papaver alpinum*) in še mnoge druge rastline.

Slika 12: Naravno krajino srečamo v odmaknjenih in goratih območjih
Vir: Sodin M., 2008

Kaj je značilno za naravno krajino?

Po SPRS je na teh območjih naravna kakovost prostora zelo velika, prav tako **so ohranjeni naravni procesi**, človekov vpliv na naravo pa je najmanjši. Naravno krajino srečamo v odmaknjenih in goratih območjih. To so območja s sklenjenimi gozdovi, s kvalitetnimi vodnimi ekosistemi.

Pomen naravne krajine je predvsem v sledečem:

- **ohranjanje narave**, in sicer tako njene ekosistemske, kakor krajinske pestrosti, zato je vzpostavljen sistem zavarovanih območij, obstaja register zavarovanih območij in mednarodna klasifikacija zavarovanih območij,
- **ohranjanje biotske raznovernosti** zajema ohranjanje ekosistemov, ohranjanje habitatnih tipov, ohranjanje značilnega rastlinskega pokrova za posamezno krajino, rastlinskih in živalskih vrst, zato so nekatere rastlinske in živalske vrste zaščitene, domačim rastlinskim vrstam pa se posveča vedno več pozornosti,
- **ohranjanje naravnih vrednot** zajema botanične naravne vrednote, ekosistemske naravne vrednote, drevesne naravne vrednote, oblikovane naravne vrednote, krajinske vrednote...

Ohranjanje narave

Ohranjanje narave je zelo pomembno. Njen cilj je ohranjanje biotske raznovernosti in varstvo naravnih vrednot, ki obsegajo celotno naravno dediščino. Eden izmed ukrepov varstva narave so tudi zavarovana območja.

V okviru sedanjega Triglavskega parka so v letu 1924 zavarovali 1400 ha, danes pa Zakon o ohranjanju narave opredeljuje ustanavljanje naslednjih vrst varovanih in zavarovanih območij, za katere so zelo pomembne lastnosti biotska raznovernost in naravne vrednote:

- narodni park (NP), ki je »veliko območje s številnimi naravnimi vrednotami ter z veliko biotsko raznovernostjo« s prisotno prvobitno naravo in ohranjenimi ekosistemi ter naravnimi procesi, npr: Triglavski narodni park,
- regijski park (RP),
- krajinski park (KP),
- strogi naravni rezervat (SNR),
- naravni rezervat (NR),
- naravni spomenik (NS),

- naravne vrednote...

Naravna kakovost prostora

Naravna kakovost prostora izhaja iz **naravne ohranjenosti**, **biotske raznovrstnosti** in **naravnih vrednot**.

Naravne vrednote



Naravne vrednote predstavljajo vso dediščino na območju Republike Slovenije. Lahko so »del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava, so državnega ali lokalnega pomena. Po predpisanem postopku se jo lahko uredi za obisk javnosti.«

Slika 13: Rastišče avriklja (Primula auricula) na Donački gori je naša naravna dediščina

Vir: <http://www.dedi.si/dediscina/443-rastisce-avriklja-na-donacki-gori>

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga: Posebna varstvena območja (območja Natura 2000) so območja, v katerih skrbimo za ohranjanje prostoživečih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov. Oglejte si zgibanko Varujmo bisere slovenske narave na naslovu:

http://www.natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Knjiznjica/Publikacije/natura2000_boc.pdf

Oglejte si tudi:

http://www.natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Knjiznjica/Publikacije/natura2000_ksa.pdf

ter ugotovite:

- Zakaj Natura 2000?
- Katera področja Nature 2000 so predstavljena?
- Katere rastlinske in živalske vrste uspevajo tukaj? Poimenujte jih in zapišite njihove značilnosti.

Naloga: Oglejte si internetna naslova, zapišite in poiščite botanična imena vsaj desetih alpskih rastlin:

<http://tvslo.si/#ava2.88650618>

<http://tvslo.si/#ava2.89328586>

Naloga: Slovenija je izrazito kraška dežela. Kras namreč obsega kar 40 odstotkov našega ozemlja. Kraški svet je močno ogrožen, zlasti so ogrožene podzemne vode. Prav tako ponekod izginja zemeljski pokrov, kar še povečuje njegovo ogroženost. Razložite, kakšno vlogo imajo rastline pri varovanju kraškega sveta? Katere rastline rastejo tukaj? Kaj več o Krasu? Poiščite na spletu: <http://www.razvojkrasa.si/si/narava/>



Slika 14: Kraška gmajna jeseni

Vir: <http://www2.pms-lj.si/kras/jesen.htm>

2.1 Pomen naravne krajine za hortikulturno oblikovanje

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Domače rastlinske vrste

Z Uredbo o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah so »v poglavju A določene zavarovane rastlinske vrste, ki so domorodne na območju Republike Slovenije, v poglavju B pa tiste zavarovane rastlinske vrste v interesu Evropske unije, ki niso domorodne na območju Republike Slovenije.«

(<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200446&stevilka=2215>)

Slika 15: *Primula carniolica*, kranjski jeglič

Vir: http://www.botanicni-vrt.si/component/option,com_rastline/primula-carniolica/page,3157/lang,si/

Življenjski prostori rastlinskih in živalskih vrst

Življenjski prostori (habitati) mnogih rastlinskih in živalskih vrst so ogroženi. Mnoge rastlinske vrste imajo le malo življenjskih prostorov in se lahko nahajajo na **Rdečem seznamu ogroženih praprotnic in semenk**. Tako je pri nas endemičen žički grobeljnik (*Alyssum montanum* subsp. *pluscanescens*), kar pomeni, da raste le na enem rastišču. Ogrožene rastlinske vrste prenašamo v botanične vrtove, njihovo seme lahko varujemo v rastlinskih bankah, lahko pa tudi poiščemo njihove skrbnike, ki jih razmnožijo, mi pa jih potem lahko posadimo v vrtove.

Sonaravna hortikultura

Sonaravna hortikultura poskrbi, da so zelene površine in vrtovi urejeni in oskrbovani trajnostno. Upošteva, da so zelene površine in vrtovi pomemben življenjski prostor tudi drugih živih bitij, zato se moramo naučiti opazovati naravne zakone in odnose med živimi bitji. Pri načrtovanju, gradnji in oskrbi pa upoštevamo dane okoljske dejavnike ter pazimo na izbor rastlin in materialov.



Slika 16: Ptičja napajališča so pomembna sestavina sonaravnega vrta

Vir: Sodin M., 2012



Slika 17: V vodnih ekosistemih lahko živijo le redke rastlinske vrste

Vir: Sodin M., 2012

Tujerodne rastlinske vrste

Vse rastlinske vrste, ki so prišle k nam po odkritju Amerike, prištevamo k tujerodnim rastlinskim vrstam. Mnoge med njimi so zelo koristne in uporabne, druge pa se v naravi močno razširjajo in povsem spremenijo naravne ekosisteme. Govorimo o invazivnih rastlinah.

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Čutni vrt

Čutni vrtovi spodbujajo vse čute, zlasti še: tip, vid, voh, sluh. V ta namen lahko zgradimo pot iz različnih materialov, ki jih občutimo z boso hojo. Ob poti posadimo zanimive rastline, ki nas privlačijo s svojo barvo cvetov, vonjem ali pa so zanimive zaradi svojih zdravilnih učinkov, lahko privabljajo oprasovalce...

Slika 18 prikazuje različne materiale, s katerimi lahko napolnimo poti, da bodo prijetne za hojo.

Slika 18: Čutni vrt
Vir: Sodin M., 2012

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga: Preberite članek »**Zakaj je priporočljivo vrtnariti z avtohtonimi rastlinami?**« na naslovu:

<http://mojdom.dnevnik.si/sl/Vrt+in+okolica/4852/Zakaj+je+priporo%C4%8Dljivo+vrtnariti+z+avtohtonimi+rastlinami>

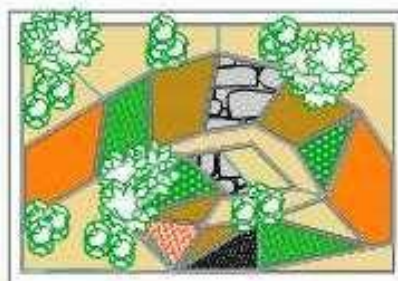
V članku najdete nekaj razlogov, zakaj izbiramo avtohtone rastline tudi za vrt. Razložite jih. Prav tako poiščite na spletu knjižico Tujerodne vrste, Ubežnice z vrtov in ugotovite, zakaj nekatere rastline postanejo invazivne?

Naloga: Zapišite vsaj dvajset zavarovanih rastlin, poiščite njihove značilnosti, ugotovite, kakšne pogoje rasti potrebujejo. Poiščite, v katerih habitatih uspevajo. Opise zavarovanih rastlin lahko najdete tudi na naslovu:

http://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_zavarovanih_domorodnih_rastlinskih_vrst_v_Sloveniji

Naloga: Izdelajte skico tlorisa svojega čutnega vrta in jo opremite z glavo in legendo. Vrt zasadi z rastlinami, ki so zanimive v obliki, v barvah ali zaradi vonja. Ne pozabite – vrt mora biti zanimiv v vseh letnih časih.

Lahko se zgledujete po sliki 19, ki prikazuje tloris čutnega vrta in razporeditev poti ter rastlin. Za njihovo polnilo lahko uporabimo zelo različne materiale.



Slika 19: Tloris čutnega vrta
Vir: Sodin M., 2012

2.2 Prepoznavnost ekosistemov pri hortikulturnem oblikovanju

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Krajina in kvaliteta bivanja

Radi živimo v lepem in zdravem prostoru. Pri tem ima zelo velik pomen ohranjena narava. Ljudje se v naravnem okolju sprostimo, prenovimo in se bolje počutimo, zato lepote krajine rasi prenašamo v svoje bivalno okolje. Zelene površine so zlasti pomembne v mestni krajini.

Slika 20: Lovrenška jezera
Vir: Sodin M., 2012

Urbani ekosistemi

V mestih so zaradi betona in asfalta temperature precej večje, obdobja rasti pa daljša, zato mestno okolje ponuja veliko možnosti za ozelenitev. Nekatere ideje so znane kar nekaj časa; npr. idejo zelenih sten poznamo vse od visečih vrtov Babilona, ponovno pa je zaživela spet pred nekaj leti.



Slika 21: Zelene stene

Vir: <http://inhabitat.com/vertical-gardens-by-patrick-blanc/patrick-blanc-le-mur-vegetal-vertical-garden-living-wall-paris-france-green-wall-living-architecture/>

Ekosistemi v krajini

Ekosistem tvorijo vsi organizmi, ki so v medsebojni interakciji, vključno z okoljem. V naravni krajini so ekosistemi ohranjeni. Ponekod srečamo tudi spremenjene ekosisteme, pri katerih se pozna človekov vpliv. Na splošno velja, če uničimo vrste, ki sestavljajo ekosistem, uničimo tudi ekosistem in obratno.

Človek je že od nekdaj vplival na razširjenost vegetacijskih tipov – predvsem je zmanjševal delež gozda, ki je prevladujoči prvotni ekosistem, in na njegov račun povečeval delež njiv in travnikov ter tako ustvaril kulturno krajino in nastanek drugotnih ekosistemov. Hkrati pa je s tem, ko je spreminjal rabo tal, spremenil vegetacijo in s tem je tudi močno spreminjal ekosisteme. Nastale so kulturne (agrarne) in urbane krajine in kot rezultat človekovega delovanja tudi številni novi habitatni tipi – habitati njiv, steljnikov, sadovnjakov, travnikov.... V urbani krajini pa so se pojavili urbani ekosistemi – zelenice, parki, vrtovi, obmestni gozdovi, ribniki..., ki so lahko zatočišča nekaterim rastlinskim in živalskim vrstam.

Zlasti z razvojem industrije, kmetijstva, prometa in urbanizacije je človek nekatera naravna območja uničil. Mnogi habitati so povsem izginili in hkrati z njimi za te habitate značilne rastlinske in živalske vrste. Tako je človek povzročil izumrtje posameznih rastlinskih in

živalskih vrst. Prav tako pa je danes ogrožena tudi kulturna krajina, pa tudi posamezni habitati, ki so povezani s tradicionalnim kolobarjenjem.

Ekosistemi so ogroženi zaradi neposrednega uničevanja, onesnaževanja, opuščanja tradicionalnega načina kmetovanja in zaraščanja kmetijskih površin, prekomernega izkoriščanja naravnih virov...

Kljub temu je biotska raznovrstnost v Sloveniji razmeroma dobro ohranjena. Zavedati se moramo, da biotsko raznovrstnost najlažje obdržimo z ohranjanjem naravnega ravnovesja in da je tudi človek sestavni del zemeljskih ekosistemov.

Pokrovnost tal in habitatni tipi

Pri nas razlikujemo več različnih kategorij pokrovnosti tal in glede na to razlikujemo tudi zelo različne habitatne tipe. Med najbolj ogrožene habitatne tipe v Sloveniji prištevamo tiste, ki so povezani z vodnim pokrovom (obalni, priobalni in morski habitatni tipi, mokrišča), suha travišča in podzemeljski habitatni tipi. Najpogostejše kategorije pokrova tal so prikazane v Tabeli 1.

Tabela 1: Pokrovnost tal v Sloveniji

% površine	kmetijsko + zeleno	gozd	pozidano	vode	ostalo	promet
Slovenija	31,26	62,60	2,75	0,66	1,60	1,13

Vir: Krevs, 2004, 59

http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/dela_22/009_krevs.pdf

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga: Na spletnem naslovu Agencije republike Slovenije za okolje http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=1 boste našli graf z naslovom **Sestava pokrovnosti in rabe zemljišč v Sloveniji leta 2006** in v njegovi legendi vse oblike pokrovnosti tal. Katere so? Kolikšno površino kopnega ozemlja pokrivajo gozdovi?

Naloga: Poiščite primere urbanih ekosistemov in jih razložite.

Naloga: Oglejte si video:

<http://www.youtube.com/watch?v=xhxm64vqt8Y>

in poiščite odlomek Zasadili smo zeleno steno ter članek in video Vrt z domišljijo

<http://dominvrt.si/clanek/na-obisku/video-slovenec-ki-je-navdusil-kate-middleton.html>

Razložite vertikalno gojenje rastlin.

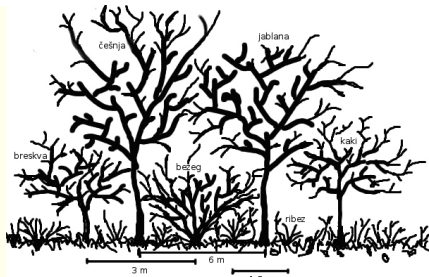


Slika 22: Vrt z domišljijo

Vir: <http://dominvrt.si/clanek/na-obisku/video-slovenec-ki-je-navdusil-kate-middleton.html>

2.3 Vertikalna razslojenost vegetacije

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Pestrost združb

Rastlinske in živalske vrste se pojavijo tam, kjer najdejo **ustrezne življenjske pogoje**, zaradi katerih lahko preživijo in se razmnožijo. Pravimo, da je to njihovo rastišče, tudi nahajališče oz. življenjski prostor ali habitat.

Slika 23: Gozdni vrt je ustvarjen s posnemanjem gozdnega roba

Vir: http://ekologicen.si/article/527/Gozdni_vrt_-_1._del

Najpomembnejše habitate, ki so v nevarnosti pred izginotjem, lahko ohranimo le, če se družba kot celota zave pomena ohranjanja takšnih območij. V spremenjenih razmerah nekatere vrste izginjajo, druge se razširijo.

V vsaki skupnosti (združbi ali cenozi) so posamezni organizmi razporejeni na različne načine. Lahko rečemo, da je njena pestrost, raznovrstnost – biodiverziteteta, zaželena.

Če je krajina močno osiromašena zaradi delovanja človeka, potem tudi pestrost združb v njej ne more biti velika. »Takšni habitati so zato bolj ranljivi in podvrženi vdoru tujerodnih vrst.« (Eler K., 2007, 8)

Vegetacijski tipi

Pri vegetaciji razlikujemo naslednje oblike rasti: visoka/nizka, zimzelena/listopadna, zeliščna /lesnata. Vegetacija je lahko v obliki dreves, grmovnic ali zelišč oz. zelnatih rastlin.

Življenjske oblike rastlin

Velika večina okolij je preko leta podvržena različnim neugodnim razmeram za rast rastlin, kot so mraz, suša ali kombinacija obeh. Da bi rastlinske vrste preživele, so razvile oblike, s katerimi se zaščitijo. Tako jih razdelimo v šest osnovnih oblik:

- fanerofiti – drevesa, grmi – brsti so visoko nad tlemi,
- hamefiti, pritlikavi grmički – brsti so nizko nad tlemi, zaščiteni s snegom,
- hemikriptofiti, brsti so v tleh, pokriti z odpadnimi poganjki (trave, šaši...),
- kriptofiti, brsti se nahajajo na gomoljih ali koreninah v tleh (čebulnice...),
- terofiti, enoletnice – neugodni del leta preživijo v obliki semena,
- epifiti, rastline, ki rastejo na drugih rastlinah, korenine so v zraku.

Vertikalna variabilnost vegetacije

Rastline rastejo v različnih plasteh in temu pravimo vertikalna variabilnost vegetacije oz. so to vertikalne plasti združbe. Vertikalne plasti vegetacije predstavljajo prostor, kjer se naselijo živali.

Tako poznamo naslednje vertikalne plasti združbe:

- drevesna plast, nad 5m višine – sloj višjih krošenj, sloj nižjih krošenj,
- grmovna plast, od 0,5 do 5 m višine,
- zeliščna plast – do 0,5 m,
- mahovna plast.

Horizontalna variabilnost vegetacije

Horizontalna variabilnost vegetacije pomeni pestro rastlinsko odejo (rastlinski pokrov) in je odsev okoljskih dejavnikov.

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



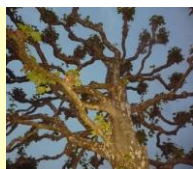
Naloga: Preberite članek **Poskušajte doseči življenjsko pestrost na svojem vrtu** na naslovu:
<http://mojdom.dnevnik.si/sl/Vrt+in+okolica/3370/Posku%C5%A1ajte+dose%C4%8Di+%C5%BEivljenjsko+pestrost+na+svojem+vrtu>

Naloga: Narišite načrte zasaditev posod ali gred za različne lege. Za zasaditev uporabite primerno vegetacijo. Pri izdelavi načrtov upoštevajte značilnosti različnih ekosistemov.

3 Kulturna krajina

Spoznali bomo:

- značilnosti kulturne krajine, njena nacionalna območja prepoznavnosti in njeno dediščino,
- vpliv, ki ga ima krajina na hortikulturno oblikovanje,
- vlogo in pomen hortikulture pri varovanju kulturne krajine,
- pomen drevesne dediščine in skrb zanjo,
- značilne rastlinske vrste, ki so značilne za slovensko krajino,
- skrb za ohranjanje naravnih in kulturnih značilnosti v krajini.



Ključne besede:

kulturna krajina, krajinski vzorci v kulturni krajini, nacionalna območja prepoznavnosti, tipologija krajine, prostorska razmerja v krajini, vegetacijski tipi, rastlinske vrste, zakonska izhodišča

Kulturna krajina

»Kulturna krajina je rezultat naravne zgradbe, naravnih procesov, pa tudi rezultat človekovega delovanja.« [...] »Obenem je kulturna krajina tudi bivalno okolje, kar še dodatno upravičuje prizadevanja za njeno varstvo oziroma za doseganje in ohranjanje zelenih stanj posameznih krajin.«

(http://www.arhiv.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/dediscina/Smernice_DKK_tekst_ODDANO2-skupaj.pdf)

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Kulturna krajina se spreminja

Danes ugotavljamo, da se kulturna krajina zelo hitro spreminja, velikokrat v napačno smer. Premalo se zavedamo, da ima krajina zelo pomembno vlogo pri prepoznavnosti neke dežele. Prostorske značilnosti Slovenije so tiste, po katerih nas drugi ločijo od sosednjih držav.

Skrb za varstvo krajine sega že v 18. in 19. stoletje. Primer take skrbi za krajino je pogozdovanje Krasa s črnim borom (*Pinus nigra*) v 19. st., ko se je Kras zaradi prekomerne paše spremenil v golo puščavo, s katere je burja s silovitimi sunki odpihnila skromno plast prsti.

Slika 24: Pri pogozdovanju Krasa so imele pomembno vlogo ženske in otroci

Vir: <http://giam2.zrc-sazu.si/sl/programi-in-projekti/fabrica#v>

Tipologija v krajini

Človek je z obdelovanjem zemlje oblikoval zelo značilne in prepoznavne krajinske strukture z značilno rabo prostora in rastlinskim pokrovom. Tudi svoja naselja je postavil v prostor tako, da se je prilagodil krajinski zgradbi in naravnim procesom. Tako je oblikoval posamezne tipe krajin, npr.:

- njivske krajine,
- krajine travnatega sveta,
- krajine trajnih nasadov,
- poseljene krajine,
- solinske krajine in
- krajine z izjemno naravno zgradbo.



Slika 25: Samotna kmetija visoko nad Logarsko dolino
Vir: <http://www.dedi.si/dediscina/431-logarska-dolina>

Tako so za kulturno krajino alpskega sveta značilni poselitveni vzorci. Značilni so celki, samotne gručaste kmetije z značilnim goratim okvirjem, kakor prikazuje slika 25.

Mozaična krajina



Ljubljansko barje

Za Ljubljansko barje je še danes značilna izredna biotska pestrost. Značilna mozaična krajina je sestavljena iz mozaika njiv, travnikov, obvodnih rastlin, posameznih dreves, gozdičev in zato pestra in lepa. Nastala je kot posledica človekove rabe in jo je kot tako potrebno ohranjati.

Slika 26:

Vir: <http://www.ljubljanskobarje.si/ljubljansko-barje/clovek-in-narava>

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga: Preberite spletni naslov Notranjskega regijskega parka Kulturna krajina in Drevesna dediščina, na naslovu:

<http://www.notranjski-park.si/index.php?catid=38&lang=slo>

Odgovorite na vprašanja:

- Kaj odraža tradicionalna kulturna krajina?
- Kateri dve območji kulturne krajine izstopata v Notranjskem regijskem parku?
- Kakšni krajinski vzorci se pojavljajo na tem področju?
- Kaj je značilno za drevesno dediščino?
- Katere skupine drevesne dediščine se pojavljajo na območju in kaj je značilno za posamezno skupino?

3.1 Uporaba značilnih krajinskih vzorcev pri hortikulturnem oblikovanju

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Biodiverziteteta v vrtu

Na spletni strani Kraljevega hortikulturnega združenja (Royal Horticultural Society) lahko poiščemo vsebine, ki obiskovalcem ponujajo nasvete, kako pomagamo ohranjati biodiverziteteta v vrtu. Da poskrbimo za večjo biotsko raznovrstnost, je potrebno v vrtu narediti le nekaj manjših sprememb.

Slika 27: Voda v vrtu vedno pritegne različne organizme

Vir: <http://www.rhs.org.uk/Gardening/Sustainable-gardening/Biodiversity-and-the-gardener>

Prepoznavna krajinska struktura v vrtu

Cvetoči travniki v krajini izginjajo zaradi pogoste košnje, uporabe gnojevke, herbicidov... Zato lahko določen del nizko pokošene, negovane vrtno trate namenimo cvetočim travnikom. Tako določeno površino posejemo s cvetočo travno mešanico.



Slika 28: Cvetoči travnik v vrtu

Vir: <http://www.rhs.org.uk/Gardening/Sustainable-gardening/Wildlife-and-the-gardener/Mimic-the-countryside>

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga: Preberite članek **Marjetka, lepa cvetka**, na naslovu:

<http://dominvrt.si/clanek/rubrika/dobro-je-vedeti/ljubi-ne-ljubi.html>
in

Par ustvaril svetovno atrakcijo, na naslovu:

<http://dominvrt.si/clanek/rubrika/trend/angleski-fenomen-ob-katerem-se-zjocejo.html>

Razložite, kaj je značilno za cvetoče travnike. Poiščite značilno travniško cvetje in zapišite njegove značilnosti.

Naloga: Poiščite primere (fotografije) uporabe različnih krajinskih vzorcev v hortikulturi in jih razložite.

3.2 Ohranjanje slovenske kulturne krajine

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Varstvo kulturne krajine

Varstvo krajine temelji na načelu:

VARSTVO + UPRAVLJANJE + NAČRTOVANJE.

To pomeni, da skrbimo za vzdrževanje podobe današnje krajine, da ohranjamo procese, s pomočjo katerih je krajina nastala, in poskrbimo za merila in zakonodajo varovanja.

Slika 29: Kulturna dediščina v krajini

Vir: http://www.kleindenkmaeler.at/detajl/sveti_duh_pri_dravogradu_mesnerei

Območja nacionalne prepoznavnosti

Nekatera krajinska območja so nacionalno pomembna, zato se zanje predvideva ohranjanje njihovih lastnosti in posebno vzdrževanje ter se obravnavajo kot kulturna dediščina. Pomembno je, da poznamo kulturno dediščino kraja, v katerem živimo. Kulturna dediščina se nahaja kot:

- območje naselbinske dediščine,
- območje kulturne krajine,
- območje arheološke dediščine.

Prostorske prvine v kulturni krajini

V kulturni krajini so posebej pomembna določena prizorišča, ki so nastala zaradi delovanja človeka v preteklosti. Tako so lahko v Register nepremične kulturne dediščine vpisana posamezna zavarovana drevesa, travniški sadovnjaki, vrtnoarhitekturna dediščina...



Bistra - Vrt in park ob samostanu Bistra

Park je zavarovan kakor vrtnoarhitekturna dediščina in je vpisan v Register nepremične kulturne dediščine. V 19. stol so na prostoru križnega vrta in v njegovi okolici uredili park z mrežo poti med objekti, obsajenimi z različnimi tujerodnimi drevesi...

Slika 30: Vrt in park ob samostanu Bistra

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Kartuzijanski_samostan_Bistra

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga: V Enciklopediji naravne in kulturne dediščine DEDI poiščite primere nepremične naravne in kulturne dediščine. Razložite njihove značilnosti in pomen.

3.3 Vegetacija v kulturni krajini

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Vegetacija v kulturni krajini

Vegetacija se v različnih krajinah Slovenije močno razlikuje, in sicer zaradi različne talne osnove, podnebja in delovanja človeka. Pravimo, da se v krajinah nahajajo različni vegetacijski tipi. Prav tako lahko govorimo o najpomembnejših združbah travnikov, pašnikov... in njihovih značilnih vrstah ter o načinih varovanja posameznih tipov vegetacije.

Slika 31: Vegetacija je sestavni del kulturne krajine

Vir: Sodin M., 2012

Sredozemski slani travnik

Sredozemski slani travnik pri Sv. Nikolaju je edini primer slanega travnika pri nas. Tukaj srečamo slanoljube rastline:

- obmorsko ločje, *Juncus maritimus*,
- obmorski lan, *Linum maritimum*
- obmorska nebina, *Aster tripolium*,
- modrikasti pelin, *Artemisia caerulescens*...



Slika 32: Sredozemski slani travnik pri Sv. Nikolaju

Vir: <http://www.dedi.si/dediscina/175-sredozemski-slani-travnik-pri-sv-nikolaju>

Travniki in pašniki

Travniki in pašniki (travišča) so življenjski prostor mnogih ogroženih rastlinskih vrst. Na slovenskih travnikih prevladujejo rastlinske vrste iz treh botaničnih skupin:

- trave (Poaceae),
- metuljnice (Fabaceae) in
- zeli (vrste ostalih botaničnih družin),

ki sestavljajo okoli 60 različnih združb in tvorijo različne tipe vegetacije:

- suhi travniki na gričevnatem svetu,
- travniki z orhidejami,
- submediteranski suhi travniki,
- močvirski in poplavni travniki.

Naravne travnike najdemo le nad gozdno mejo, v nižjih legah pa jih človek kosi ali na njih pase živino.

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga: Travišča so najpomembnejši habitati cerkniškega jezera. Poiščite najpomembnejše rastlinske vrste travišč, poiščite njihove slike in značilnosti. Najdete jih na naslovu:

<http://www.notranjski-park.si/index.php?catid=13&lang=slo>

Katero vegetacijo v krajini še srečamo? Poiščite različne tipe vegetacije.

3.4 Ukrepi za ohranjanje kulturne krajine

Človek bi moral vsak dan ... spoznati kaj novega



Tradicionalna kulturna krajina

Tradicionalna kulturna krajina je poznana kot vidno privlačna in pestra, zaradi prepleta kmetijskih zemljišč, zaradi značilne parcelizacije, zaradi različnih vegetacijskih prvin v krajini, kot so osamelci, skupine dreves, živice, zaplate gozda, in grajenih prvin, na primer suhozidi, steze, ceste... Značilna so torej skladna razmerja med obdelovalnimi površinami, poselitvijo in gozdovi. Temu sledimo tudi pri oblikovanju v hortikulturi.

Slika 33: tradicionalna kulturna krajina

Vir: <http://trajekt.org/2010/04/23/mesec-krajine-spoznajmo-barje/>

Ustvarjanje privlačne krajine in ohranjanje prostorskih razmerij

Žal tradicionalna krajina izginja, nastajajo vidno moteče spremembe (premalo prostorskih prvin, odsotnost vegetacijskih členitvenih prvin, sprememba naravnega reliefa...) in hkrati se zmanjšuje njena ekosistemska pestrost. Zato lahko krajino po Weller-ju (1973) ustvarjamo na naslednje načine:

- »ohranjanje obstoječih zaplat gozda med kmetijskimi zemljišči,
- ohranjanje pasov drevja okrog podeželskih naselij,
- ohranjanje skupin dreves sredi kmetijskih zemljišč na mestih, ki ustrezajo vzorcu obdelave zemljišč,
- kmetijski kompleksi naj bodo obdani z drevesi,
- gramoznice, ki jih je zalila voda, se lahko uredi za potrebe rekreacije ali se na njih ustvari sekundarni biotop,
- z zasaditvami ob cestah v krajino vnašamo linearne elemente visoke vegetacije, ki prispevajo k povezovanju posameznih otokov drevja sredi kmetijskih zemljišč in ustvarjajo 'povezljivost' v krajini (zeleni sistem).«

Ohranjanje naravnih in kulturnih značilnosti v kulturni krajini

Veljavna zakonodaja skrbi za ohranjanje naravnih in kulturnih značilnosti z razglašanjem varovanih območij in trajne ohranitve kulturne dediščine. Pomembni so tudi mednarodni dokumenti, npr.:

- Evropska konvencija o krajini,
- Konvencija o varstvu Alp,
- Konvencija o biotski raznovrstnosti...

Obračam se za znanjem, kot sončnica za soncem



Naloga: Poiščite domačo zakonodajo s tega področja ter zapišite, kaj posamezni zakoni urejajo.

4 Viri in literatura

BRATINA Jurkovič, Nataša. Evropska konvencija o krajini. Izvajanje v Sloveniji. 2008. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor. [Online] [Datum: november 2008] [Citirano: 17 junij 2012] Dostopno na spletnem naslovu:
http://www.arhiv.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/drugo/ekk_izvajanje_v_sloveniji.pdf

BOČ, kjer cveti velikonočnica. Našim vnukom v dar. Varujmo bisere slovenske narave. Natura 2000. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, 2003. [Online] [Datum: november 2008] [Citirano: 20 junij 2012] Dostopno na spletnem naslovu:
http://www.natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Knjiznjica/Publikacije/natura2000_boc.pdf

CILJNI raziskovalni projekt: Konkurenčnost Slovenije 2001 – 2006. Podrobnejša pravila za urejanje prostora - ohranjanje prepoznavnosti slovenskih krajin. Acer, 2005. [Online] [Datum: november 2008] [Citirano: 8 julij 2012] Dostopno na spletnem naslovu:
<http://www.arhiv.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostor/pdf/crp/crp.pdf>

ELER K., 2007. Dinamika vegetacije travnišč v slovenskem mediteranu: Vzorci in procesi ob spremembah rabe tal. Doktorska dizertacija. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za agronomijo.

GODNIČ, Tanja. 2012. Pepin kraški vrt. Pravljičica o Krasu in njegovih ljudeh. Hortikultura Sežana d.o.o. [Online] [Datum: 2011] [Citirano: 10 julij 2012] Dostopno na spletnem naslovu:
http://www.hortikultura.si/default.asp?stran=pepa_slo

KREVS, M. 2004: Dinamika spreminjanja kategorij poselitvene rabe zemljišč v Sloveniji v obdobju 1991-2002. Zaključno poročilo raziskovalnega projekta. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.

MARUŠIČ, I. (et al.), 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, Metodološke osnove. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.

NARAVNI park Jovsi. Krajevna skupnost kapele. Ponudba kraja. [Online] [Datum: 2011] [Citirano: 4 julij 2012] Dostopno na spletnem naslovu:
<http://www.kapele.si/>

OGRIN, Dušan, 1995. Strategija varstva krajine v Sloveniji, fazno poročilo. , Univerza v Ljubljani. BF. Inštitut za krajinsko arhitekturo.

OGRIN, Dušan. 1999. Preobrazba kulturne krajine Slovenije kot posledica strukturnih sprememb v kmetijstvu zaradi pridružitve Evropski uniji: raziskovalna naloga. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Inštitut za krajinsko arhitekturo, 153 s.

OGRIN, Dušan. 2011. Kmetijski prostor kot kulturna krajina. Predavanje na posvetu v Gornji Radgoni. [Online] [Datum: avgust 2011] [Citirano: 3 julij 2012] Dostopno na spletnem naslovu:

<http://www.dkas.si/files/AGRA-predavanje%20Ogrin.pdf>

REGISTER nepremične kulturne dediščine. Republika Slovenija. Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. . [Online] [Datum: 2012] [Citirano: 21 junij 2012] Dostopno na spletnem naslovu:

<http://rkd.situla.org/>

SMERNICE za celostno ohranjanje dediščinske kulturne krajine. Acer, Novo mesto, d.o.o., Novo mesto 2005.

SPRS - STRATEGIJA prostorskega razvoja Slovenije / [uredniška skupina Blanka Bartol ... et al.]. - Ljubljana : Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Direktorat za prostor, Urad za prostorski razvoj, 2004. [Online] [Datum:] [Citirano: 25 junij 2012] Dostopno na spletnem naslovu:

http://www.mzip.gov.si/fileadmin/mzip.gov.si/pageuploads/publikacije/sprs_slo.pdf

SREČANJE delavnic za izvajanje Evropske konvencije o krajini (4., 2006 ; Ljubljana) Evropska konvencija o krajini : konvencija iz Firenc / 4. srečanje delavnic za izvajanje Evropske konvencije o krajini [tudi] Mednarodna konferenca Krajina in družba, Slovenija, Ljubljana, 11.-13. maj 2006 ; [urednici Barbara Mlakar, Nataša Bratina Jurkovič ; prevodi Služba za prevajanje in lektoriranje, Generalnisekretariat]. - Ljubljana : Ministrstvo za kulturo, 2007. [Online] [Datum:] [Citirano: 28 junij 2012] Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mzip.gov.si/fileadmin/mzip.gov.si/pageuploads/publikacije/krajina_druzba.pdf

URBANISTIČNI terminološki slovar, UI Slovenije, 1975, 121

UREDBA o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah. 2004 V: Uradni list RS, 30. 4. 2004., let. 14., št. 46, str. 5933.

USMERITVE za urejanje izjemnih krajin. Acer Novo mesto, d.o.o., Novo mesto, 1998

WELLER J.B., 1973. Land Use and Agricultural Change. V: Land Use and Landscape Planning, Lovejoy D. (ur.). Leonard Hill Books, Aylesbury. S. 83-110.

ZAKON o ohranjanju narave, 2004. V: Uradni list RS, 30. 8. 2004., let. 14., št. 96, str. 11541.

ZAKON o urejanju prostora, 2002. V: Uradni list RS, 18. 12. 2002., let. 12., št. 110, str. 13057.